

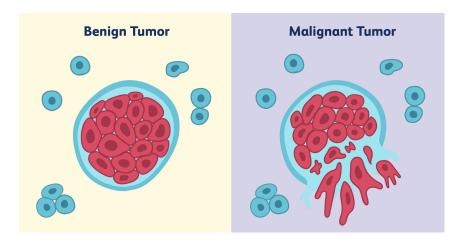
SADRŽAJ

1 UVOD	3
1.1 O raku dojke	3
1.2 O stablu odlučivanja	3
2 BAZA PODATAKA	6
2.1 Informacije o bazi	6
2.2 Atributi baze	6
3 POGRAMSKI KOD	7
3.1 Biblioteke i main funkcija	7
3.2 Analiza baze	8
3.3 Izbor atributa od značaja	21
3.4 Podela podataka na trening i test skup	22
3.5 Treniranje i testiranje	23
4 POREĐENJA DRUGIH STABALA ODLUKE	24
5 ZAKLJUČAK	27
6 LITERATURA	28

1 UVOD

1.1 O raku dojke

Rak dojke predstavlja najčešću malignu bolest kod žena. Tokom 2020. godine, oko 2.3 miliona žena širom sveta dijagnostikovano je sa ovom bolešću dok 685 000 njih nije uspelo da preživi. U Srbiji na godišnjem nivou oko 4600 žena oboli od ove bolesti, dok njih 1600 umre. Muškarci takođe mogu oboleti ali je kod žena stotinu puta češći. Kao i kod ostalih karcinoma, rak dojke odlikuje nekontrolisan rast i razmnožavanje ćelija koje u ovom slučaju nastaju u dojci i šire se po celom organizmu. Bolest se pojavljuje najčešće u periodu između 55. i 70. godine, a glavni uzrok tolike smrtnosti je nedovoljna informisanost i neredovni pregledi, čime se bolest može identifikovati u ranim fazama i izlečiti sa visokim procentom uspešnosti. Najveći faktori rizika za razvoj raka dojke su: pripadnost ženskom polu, nedovoljna fizička aktivnost, gojaznost i konzumacija alkohola. Nacionalni dan protiv borbe raka dojke je 20. mart. Sa medicinske strane, benigni i maligni tumor se razlikuju vizualno. Maligni tumor je uglavnom nepravilnog oblika i veličine, tamnije boje jezgra, ćelije unutar njega su gusto zbijene dok su ostale rasute.

Slika 1 – Vizualni prikaz benignog i malignog tumora

1.2 O stablu odlučivanja

Stablo odlučivanja pripada supervizijskom neparametarskom mašinskom učenju¹ koje se koristi za probleme klasifikacije i regresije. Strukture je stabla koga čine sledeće komponente:

- koreni čvor čvor koji nema ulaznu granu, od njega kreće grananje stabla pomoću atributa koji najbolji deli podatke u nove što separabilnije skupove
- unutrašnji čvorovi (čvorovi odluke) čvorovi koji se nalaze između korenog čvora i listova, u njima su obe klase prisutne i nastavljaju sa deljenjem skupa u nove separabilnije skupove
- listovi (terminalni čvorovi) čvorovi koji nemaju izlazne grane, nalaze se na kraju stabla i u njima se donosi odluka o kojoj klasi je reč, do svakog lista se došlo jedinstvenim putem
- grane put koji povezuje čvorove, mogu biti izlazne (ukazuje na uslov koji će se primeniti nad skupom) i ulazne (ukazuju na uslov koji je zadovoljen prethodnim grananjem)

Postoje 2 tehnike kojima se biraju atributi koje će biti korišćeni tokom grananja stabla, a to su:

- 1. entropija i informaciona dobit
- 2. gini indeks
- **1. Entropija** predstavlja meru razuđenosti klasa. Vrednost entropije može biti između 0 (mala razuđenost klasa) i 1 (velika razuđenost klasa)

$$E = -\sum_{i=1}^{n} p_i \log_2(p_i)$$
(1.1)

, gde je p_i verovatnoća pojave klase i, a n broj klasa.

Informaciona dobit meri redukciju entropije nastalu deljenjem skupa pomoću izabranog atributa. Što je redukovanija entropija, to je veća informaciona dobit.

$$IG = E_{roditelja} - E_{deteta}$$
(1.2)

¹ Mašinsko učenje – podoblast veštačke inteligencije koja za cilj ima da iz postojećih podataka računar sam izvuče i nauči bitne informacije i tako se adaptira novim podacima

Gini indeks meri verovatnoću da se proizvoljna instanca pogrešno klasifikuje.
 Vrednost gini indeksa može biti između 0 (mala razuđenost klasa) i 0.5 (velika razuđenost klasa). Formula glasi:

$$Gini = 1 - \sum_{i=1}^{j} P(i)^2$$
 (1.3)

, gde je p_i verovatnoća pojave klase i, a n broj klasa.

Želim atribute koji imaju što veću informacionu dobit, a što manji gini indeks kako bi na bolji način podelili trenutni skup u dva homogenija skupa.

Ono što stablo odlučivanja radi je da svakom odlukom skup deli u homogenije podskupe kako bi na kraju u listovima donelo odluku o kojoj klasi je reč. Što je stablo razgranatije i ima veću debinu, to će bolje podeliti trenutne podatke, ali isto tako može doći do težeg prilagođavanja novim podacima jer je stablo previše naviknuto na postojeće podatke. Ovaj problem se može rešiti na više načina:

- ranim zaustavljanjem i pre-prunning-om sprečavanje da stablo ne raste previše u širinu i dubinu
- post-prunning-om stablo raste do maksimalne dubine i nakon toga sledi potkresivanje onih grana koje ispunjavaju zadati kriterijum (srednje kvadratna greška za regresiona stabla i greška klasifikacije za klasifikaciona stabla)
- ensembling metodom i usrednjavanjem više modela poput random forest-a

2 Baza podataka

2.1 Informacije o bazi

Baza podataka koja je korišćena u ovom projektu je **Wisconsin Breast Cancer Database** koja se može naći na sajtu **Kaggle**. U bazi se nalazi 569 realnih uzoraka, pri čemu za svaki od njih postoji 32 atributa koja ga detaljnije opisuju.

2.2 Atributi baze

Prvi atribut je **ID** koji služi da jednoznačno opiše svaki uzorak. Drugi atribut je **dijagnoza** koja predstavlja ciljnu promenljivu koja govori o kom tumoru je reč (**benigni** ili **maligni**). Ostali atributi su podeljeni u 3 grupe u zavisnosti od toga da li se odnose na srednju vrednost, srednje-kvadratnu grešku ili na najveće odstupanje. U svakoj grupi nalazi se sledećih 10 atributa:

- 1. Radijus prosek udaljenosti od centra do graničnih tačaka
- 2. **Tekstura** intenzitet nijansi sive u svakom pikselu, odnosno standardna devijacija vrednosti sive skale
- 3. **Perimetar** obim
- 4. Oblast
- 5. **Glatkost** lokalne varijacije u dužinama radijusa (razlika između dužine radijusa i srednje dužine dve linije poluprečnika koje ga okružuju)
- 6. **Kompaktnost** $\frac{\text{perimetar}^2}{\text{oblast}-1}$
- 7. **Konkavnost** predstavlja izraženost konkavnih delova konture, mala konkavnost odnosi se na glatkoću dok se velika odnosi na gruboću (postoje udubljenja)
- 8. Konkavne tačke odnosi se na broj konkavnih delova
- 9. **Simetrija** nakon što se odredi najduža linija koja prolazi kroz centar i spaja dve granične tačke, povlače se upravne linije na nju i mere se relativne razlike obe strane
- 10. Fraktalna dimenzija

3 PROGRAMSKI KOD

3.1 Biblioteke i main funkcija

Kako bi mogle da se koriste već gotove funkcije pogodne za klasifikaciju i obradu podataka, potrebno je učitati odgovarajuće biblioteke u kojima se te funkcije i objekti nalaze:

```
import matplotlib.pyplot as plt
import numpy as np
import pandas as pd
import seaborn
from xgboost import XGBClassifier
from sklearn import tree, metrics
from sklearn import tree, metrics
from sklearn.ensemble import RandomForestClassifier, AdaBoostClassifier
from sklearn.linear_model import LogisticRegression
from sklearn.naive_bayes import GaussianNB
from sklearn.tree import DecisionTreeClassifier
from sklearn.metrics import ConfusionMatrixDisplay, classification_report, accuracy_score, f1_score
from sklearn.model_selection import train_test_split
from sklearn.preprocessing import StandardScaler
```

Slika 2 – Biblioteke koje su korišćene u programu

Ceo kod pisan je u *Python* programskom jeziku u okruženju *Visual Studio Code*. Pri pokretanju programa, prvo se poziva funkcija *main*. U main funkciji se nalaze 4 funkcije koje predstavljaju 4 celine koje moraju biti urađene kako bi se uspešno implementiralo mašinsko učenje na priloženi skup podataka. Funkcije su sledeće:

- 1. analyze_base() potrebno je analizirati bazu i atribute
- 2. *final_attributes()* nakon analize potrebno je odabrati koji atributi su od značaja pri primeni mašinskog učenja
- 3. divide_dataset() priprema i deli podatke za treniranje i testiranje
- 4. *train_and_clasify()* primena mašinskog učenja, prvo ide treniranje nad trening skupom i nakon toga se testira algoritam nad test skupom

```
if __name__ = '__main__':
    #analiziranje klasa i atributa
    dataset = analyze_base()
    #izbor atributa
    dataset = final_atributes(dataset)
    #podela skupa podataka
    X_train, X_test, y_train, y_test = divide_dataset(dataset)
    #treniranje i klasifikacija razlicitim metodama
    train_and_clasify(dataset, X_train, X_test, y_train, y_test)
```

Slika 3 – Main funkcija

3.2 Analiza baze

Analiza baze sprovodi se kroz sledeće funkcije:

- 1. load_data() učitava se baza i prilagođava za dalju obradu
- 2. missing_values() proverava da li postoje nedostajuće vrednosti u bazi
- 3. *class_distribution()* prikazuje raspodelu klasa kako bi se stekao uvid u balansiranost klasa
- 4. correlation() određuju se korelacije
- positive_negative_hist()

```
def analyze_base():
    dataset = load_data()
    missing_values(dataset)
    class_distribution(dataset)
    correlation(dataset)
    positive_negative_hist(dataset)
    return dataset
```

Slika 4 – Analiziranje baze i atributa

Prvi korak je učitavanje baze. Učitana baza sadrži dve kolone koje nemaju značaja za analizu (kolona *id* i kolona *Unnamed*) i te kolone je poželjno skloniti iz baze. Vrednosti klase B i M potrebno je mapirati u celobrojne vrednosti 0 i 1 radi lakše dalje analize:

```
#ucitavanje baze
def load_data():
    dataset = pd.read_csv('data.csv')
    #izbacivanje kolona koje nisu od znacaja (kolona 'id' i kolona 'Unnamed: 32')
    dataset = dataset.drop(columns=['id', 'Unnamed: 32'])
    print('\nVelicina baze: ', dataset.shape)
    dataset['diagnosis'] = dataset['diagnosis'].replace('B', 0).replace('M', 1)
    print('\n\nPrikaz poslednjih 10 redova baze:\n\n', dataset.tail(10))
    return dataset
```

Slika 5 – Učitavanje baze

Baza sadrži 30 kolona atributa kao i 1 kolonu koja definiše klasu odbirka. Na raspolaganju su 569 odbiraka koji predstavljaju redove baze.

Slika 6 – Dimenzije baze

Slika 7 – Prikaz poslednjih 10 redova baze

Drugi korak je provera da li postoje nedostajuće vrednosti:

```
#provera da li ima nedostajucih vrednosti
def missing_values(dataset):
    missing_values_per_column = dataset.isna().sum()
    print("\nNedostajuce vrednosti po kolonama:\n\n", missing_values_per_column)
    missing_values = missing_values_per_column.sum()
    print("\nBroj nedostajucih vrednosti:", missing_values)
```

Slika 8 – Provera da li postoje nedostajuće vrednosti

Slika 9 – Prikaz broja nedostajućih vrednosti

Zaključuje se da nema vrednosti koje nedostaju u bazi.

Treći korak prikazuje raspodelu benignih i malignih tumora u klasi dijagnoza.

```
def class_distribution(dataset):
    numBenign = sum(dataset['diagnosis'] = 0)
    numMalignant = sum(dataset['diagnosis'] = 1)
    print('Velicina baze: ', dataset.shape)
    print('Broj uzoraka sa benignim oboljenjem: ', numBenign)
    print('Broj uzoraka sa malignim oboljenjem: ', numMalignant)
```

Slika 10 – Distribucija klasa

```
Broj nedostajucih vrednosti: 0
Broj uzoraka sa benignim oboljenjem: 357
Broj uzoraka sa malignim oboljenjem: 212
```

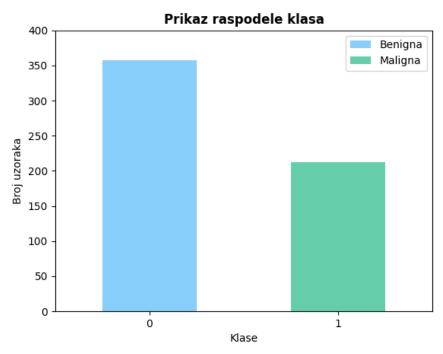
Slika 11 – Prikaz distribucije klasa

Za bolje razumevanje, dat je i vizualni prikaz:

```
#prikaz raspodele klasa
   plt.bar(0, numBenign, color ='lightskyblue', width=0.5, label ='Benigna')
   plt.bar(1, numMalignant, color ='mediumaquamarine', width=0.5, label ='Maligna')
   plt.axis([-0.5, 1.5, 0, 400])
   plt.xticks([0, 1])
   plt.xlabel('Klase')
   plt.ylabel('Broj uzoraka')
   plt.title('Prikaz raspodele klasa', weight='bold')
   plt.legend()
   plt.savefig('./images/class_distribution.png')
   plt.show()
```

Slika 12 – Distribucija klasa, vizualni prikaz

Raspodela ciljne promenljive prikazana je na sledećoj slici:

Slika 13 – Vizualni prikaz distribucije klasa

Može se zaključiti da je na raspolaganju mnogo veći broj benignih oboljenja nego malignih. Iz tog razloga potrebno je voditi računa o podeli podataka na trening i test skup jer u slučaju nebalansiranih skupova može doći do toga da se određena klasa slabo pojavi u trenirajućem skupu a dosta u testirajućem skupu i obrnuto. Kao posledica pojaviće se velika greška klasifikacije.

Četvrti korak odnosi se na korelisanost atributa:

```
def correlation(dataset):
    #kreiranje korelacija
    mean = dataset[dataset.columns[:11]]
    se = dataset.drop(dataset.columns[1:11], axis=1)
    se = se.drop(se.columns[11:], axis=1)
    worst = dataset.drop(dataset.columns[1:21], axis=1)

    titles = ["srednje vrednosti", "srednje-kvadratne greske", "najvece greske"]
    #prikaz korelacija za dijagnozom
    correlation_with_diagnosis(mean, se, worst, titles)
    #prikaz korelacija sa dijagnozom kolor mapom
    mutual_correlation(dataset, mean, se, worst, titles)
```

Slika 14 – Određivanje korelisanosti atributa

Postoje dva tipa korelisanosti: korelisanost atributa sa dijagnozom i međusobna korelisanost atributa. Poželjni su atributi koji su visoko korelisani sa dijagnozom. Ipak, može da se desi da su dva različita atributa jako korelisana sa dijagnozom, a da su takođe i međusobno jako korelisani. U takvom slučaju samo 1 od ta dva atributa je dovoljan jer drugi neće uneti nikakvu dodatnu informaciju pri klasifikaciji, samo će povećati složenost.

U prvom slučaju potrebno je pronaći korelisanosti atributa i klase dijagnoza. To je urađeno podelom atributa u 3 grupe u zavisnosti da li se odnose na srednju vrednost, srednje-kvadratnu grešku ili na najveće odstupanje:

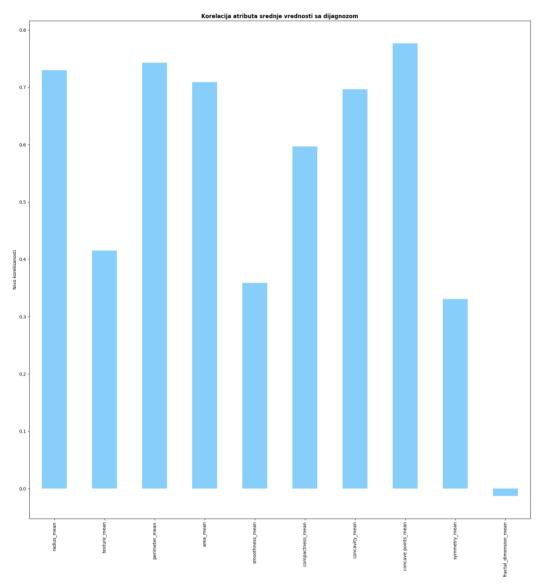
```
def correlation_with_diagnosis(mean, se, worst, titles):
    data = [mean, se, worst]
    colors = ["lightskyblue", "mediumaquamarine", "peachpuff"]
    file_names = ["mean_correlation_map.png", "se_correlation_map.png", "worst_correlation_map.png"]
    for i in range (len(data)):
        correlation = data[i].drop(columns=['diagnosis']).corrwith(data[i].diagnosis)
        correlation.plot(kind='bar', grid=False, color=colors[i])
        plt.figure(figsize = (20, 8))
        plt.title("Korelacija atributa " + titles[i] + " sa dijagnozom", weight='bold')
        plt.ylabel('Nivo korelisanosti')
        plt.savefig("./images/" + file_names[i])
        plt.show()
```

Slika 15 – Određivanje korelisanosti atributa sa dijagnozom

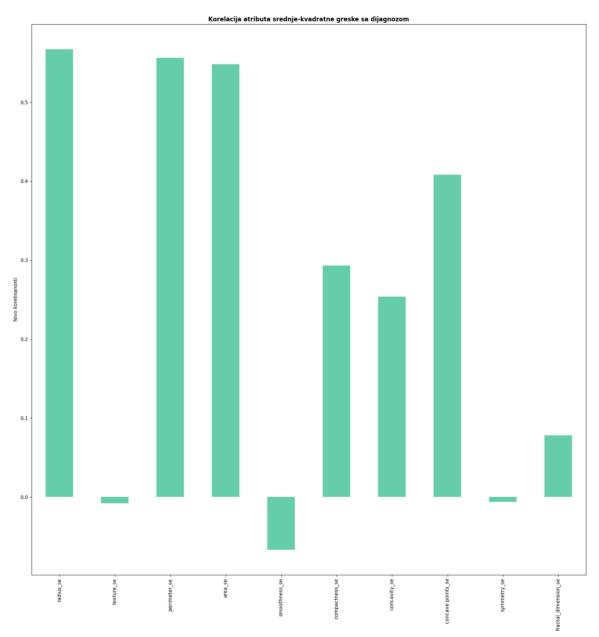
```
corr = dataset.corr()
print(corr[abs(corr['diagnosis']) > 0.3])
cc = corr[abs(corr['diagnosis']) > 0.3].index
print('\nBroj prediktora kojima je koeficijent korelacije veci od 0.3 = ', len(cc))
print('\nAtributi najkorelisaniji sa izlazom: \n ', cc)
```

Slika 16 – Prikaz atributa koji su najkorelisaniji sa dijagnozom

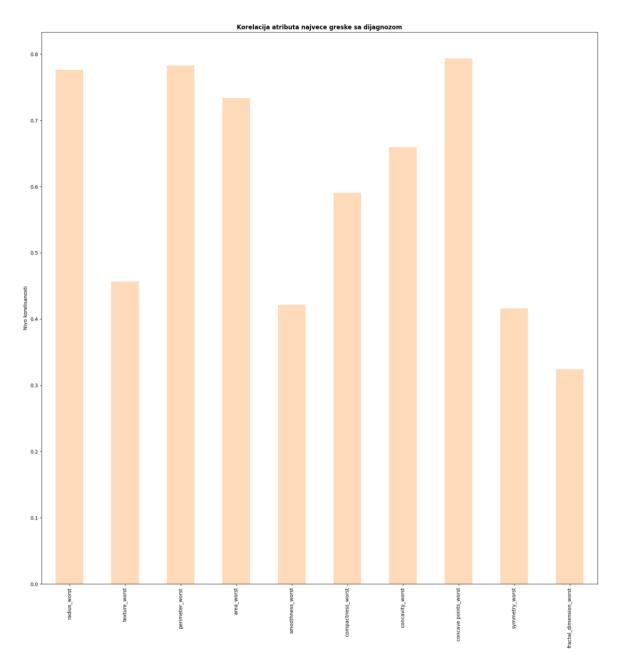
Slika 17 – Atributi najkorelisaniji sa dijagnozom

Slika 18 – Korelisanost atributa srednje vrednosti sa dijagnozom

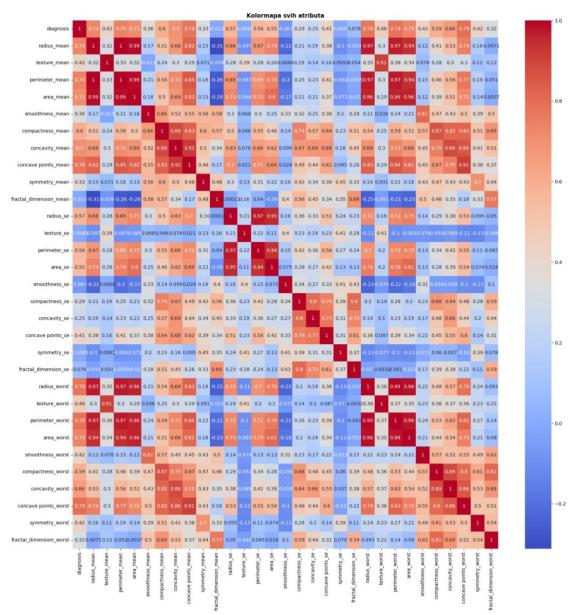

Slika 19 – Korelisanost atributa srednje-kvadratne greške sa dijagnozom

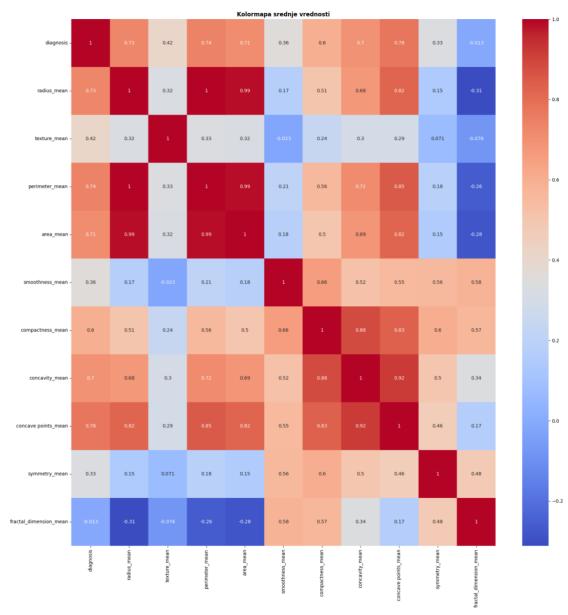

Slika 20 – Korelisanost atributa najvećeg odstupanja sa dijagnozom

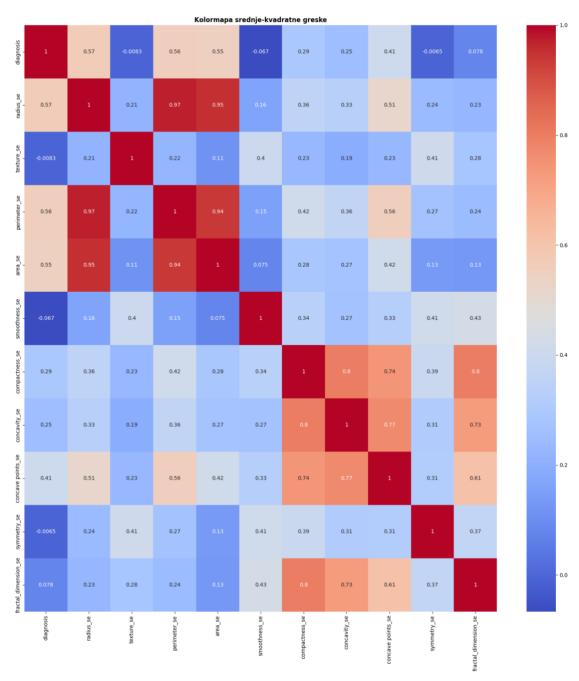
U drugom slučaju potrebno je pronaći međusobnu korelisanost atributa.

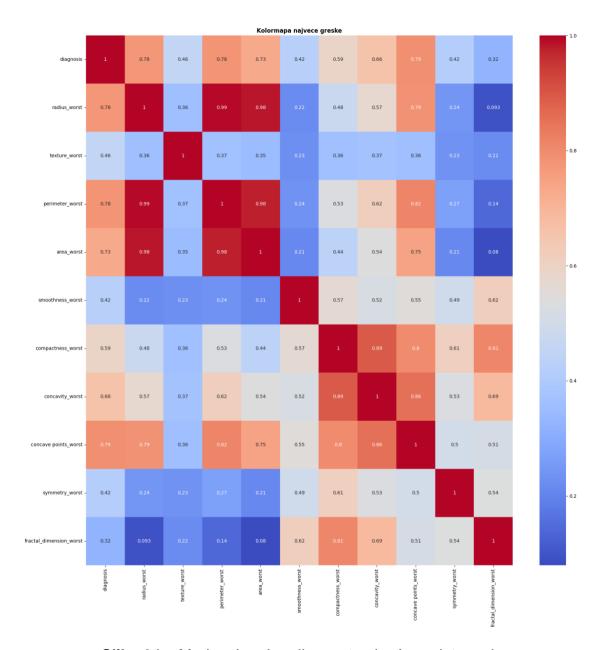
Slika 21 - Međusobna korelisanost svih atributa

Slika 22 – Međusobna korelisanost atributa srednje vrednosti

Slika 23 – Međusobna korelisanost atributa srednje-kvadratne greške

Slika 24 – Međusobna korelisanost najvećeg odstupanja

3.3 Izbor atributa od značaja

Kako u bazi postoji 30 atributa, potrebno je redukovati taj broj tako da ostanu najinformativniji atributi koji međusobno nemaju veliku korelisanost.

Analiza korelisanosti atributa i klase

Sa **Slike 18** primetno je da atribut *fractal_dimension_mean* ima malu korelisanost sa klasom te nije od značaja. Takođe, sa **Slike 19** primetno je da atributi: *texture_se*, *smoothness_se*, *symmetry_se*, *fractal_dimension_se*, nisu od značaja jer i oni imaju malu korelisanost sa klasom. Sa **Slike 20** ne može se izvući atribut koji je slabo korelisan sa klasom.

Analiza međusobne korelisanosti atributa

Sa **Slike 22** primećuje se velika korelisanost (skoro 1) kod atributa: radius_mean, perimeter_mean i area_mean. Dovoljno je uzeti 1 od njih, na primer radius_mean. Slično, sa **Slike 24** velika korelisanost se može primetiti kod atributa: radius_worst, perimeter_ worst i area_worst te je najbolje uzeti samo 1 od njih, na primer area_worst.

Slika 25 – Izbor konačnih atributa za dalju analizu

```
Izdvojeni prediktori sa odgovarajucim koeficijentom korelacije sa izlazom:

diagnosis 1.0000000
radius_mean 0.730029
compactness_mean 0.596534
concavity_mean 0.696360
concave points_mean 0.776614
area_worst 0.733825
compactness_worst 0.590998
concavity_worst 0.659610
concave points_worst 0.793566
texture_mean 0.415185
smoothness_mean 0.358560
symmetry_mean 0.330499
area_se 0.548236
texture_worst 0.456903
smoothness_worst 0.421465
symmetry_worst 0.416294
fractal_dimension_worst 0.323872
```

Slika 26 – Korelisanost izabranih atributa sa izlazom

3.4 Podela podataka na trening i test skup

Potrebno je podeliti skup podataka na podatke koji se koriste isključivo za treniranje i na one koji se koriste za testiranje. Pri biranju skupa potrebno je voditi računa o balansiranosti, odnosno da su obe klase zastupljene i u trening skupu i u test skupu. Izabrano je 80% podataka da bude u trening skupu, dok 20% služi za testiranje.

```
def divide_dataset(dataset):
    X = dataset.drop(columns = ['diagnosis'])
    y = dataset['diagnosis']
    X_train, X_test, y_train, y_test = train_test_split(X, y, train_size=0.8, test_size=0.2)
    sc = StandardScaler()
    X_train = sc.fit_transform(X_train)
    X_test = sc.transform(X_test)
    return X_train, X_test, y_train, y_test
```

Slika 27 – Podela podataka na trening i test skup

3.5 Treniranje i testiranje

Glavna funkcija *train_and_clasify* koja se poziva iz *main* funkcije, služi da redom poziva svaki od kreiranih klasifikatora.

```
def train_and_clasify(dataset, X_train, X_test, y_train, y_test):
    decision_tree(X_train, X_test, y_train, y_test, dataset)
    logistic_regression(X_train, X_test, y_train, y_test)
    random_forest(X_train, X_test, y_train, y_test)
    XGBoost(X_train, X_test, y_train, y_test)
    AdaBoost(X_train, X_test, y_train, y_test)
    naive_bayes(X_train, X_test, y_train, y_test)
```

Slika 28 – Funkcija koja redom poziva klasifikatore

Svaki klasifikator nakon kreiranja poziva funkciju *classify* u kojoj se klasifikator trenira a potom i vrši predikcija čiji se rezultat prikazuje funkcijom *plot_confusion_matrix*:

```
def classify(classifier, name, filename, X_train, X_test, y_train, y_test):
    classifier.fit(X_train, y_train)
    prediction = classifier.predict(X_test)
    print(classification_report(y_test, prediction, target_names = ['Maligna masa: 0','Benigna masa: 1']))
    plot_confusion_matrix(prediction, y_test, name, filename)
```

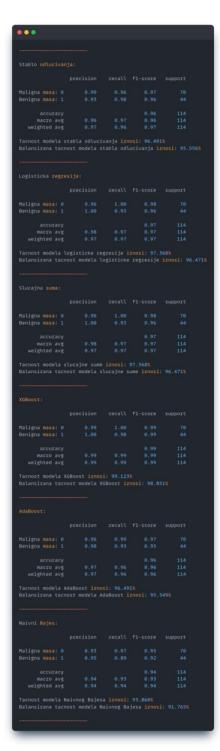
Slika 29 – Funkcija za treniranje

```
def plot_confusion_matrix(prediction_lr, y_test, name, filename):
    confusion_matrix = metrics.confusion_matrix(y_test, prediction_lr)
    cm_display = ConfusionMatrixDisplay(confusion_matrix = confusion_matrix, display_labels = [False, True])
    cm_display.plot()
    plt.savefig('./images/conf_mat_' + filename + '.png')
    plt.title("Konfuziona matrica - " + name, weight="bold")
    plt.xlabel("Predikcija")
    plt.ylabel("Stvarna vrednost")
    plt.show()
    print('Tacnost modela ' + name + ' iznosi: {:.3f}%'.format(accuracy_score(y_test,prediction_lr)*100))
    print('Balansirana tacnost modela ' + name + ' iznosi: {:.3f}%'.format(f1_score(y_test,prediction_lr)*100))
```

Slika 30 – Konfuziona matrica za prikaz rezultata

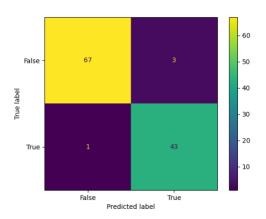
4 POREĐENJE KLASIFIKATORA

Nakon završetka celog procesa moguće je uporediti rezultate klasifikatora:

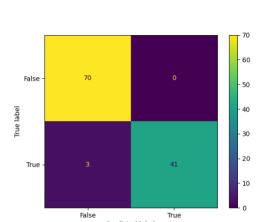

Slika 31 – Poređenja različitih tehnika klasifikacije

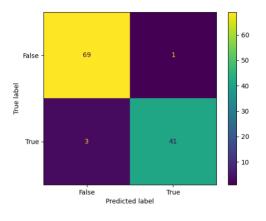
Prikaz konfuzionih matrica:

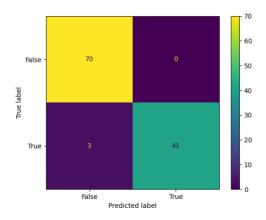
Slika 32 - KM stabla odluke

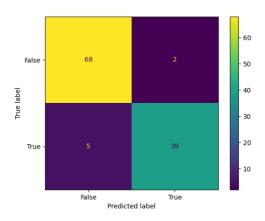
Slika 34 - KM random forest

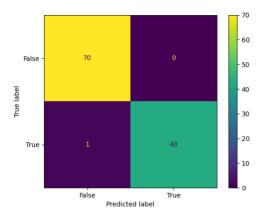
Slika 36 – KM AdaBoost

Slika 33 – KM logističke regresije

Slika 35 - KM Naivnog Bajesa

Slika 37 - KM XGBoost

Ponovnim pokretanjem programa dobiće se neki novi rezultati koji će se razlikovati od trenutnih. Ipak, može se primetiti da metoda Naivnog Bajesa uvek daje lošije rezultate od ostalih, kao i da XGBoost i random forest daju odlične rezultate. Stablo odluke daje zadovoljavajuće rezultate, ali random forest kao njegovo unapređenje svaki put daje bolji rezultat. Svaka tehnika ima svoje prednosti i svoje mane. Svakako da su tačnost i balansiranost kod svih klasifikatora preko 90%.

5 ZAKLJUČAK

Mašinsko učenje predstavlja moćan alat u pogledu klasifikacije kada na raspolaganju postoji skup podataka iz kojeg računar može da uči i izvlači korisne informacije kako bi napravio logiku kojom će uspeti da reši neke nove podatke. Kako tehnologija napreduje, tako i mašinsko učenje, a naročito njegova primena koja je u 21. veku sve učestalija. Primene mašinskog učenja u medicini mogle bi drastično da promene kvalitet života i da se pomoću njih na vreme detektuju neželjene bolesti.

6 LITERATURA

- [1] https://www.verywellhealth.com/what-does-malignant-and-benign-mean-514240
- [2] https://towardsdatascience.com/decision-trees-explained-entropy-information-gain-gini-index-ccp-pruning-4d78070db36c